

ROLUL ACTIVITĂȚILOR ARTISTICO-PLASTICE PENTRU EDUCAREA CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR

The Role of Art Activities In Creativity Education of Kindergarten Children

Simona ȘOFRON¹

Rezumat. Lucrarea de față abordează problematica creativității la nivelul învățământului preșcolar. Creativitatea preșcolarilor este adeseori neglijată, învățământul fiind preocupat mai ales de dezvoltarea celor 7 abilități considerate a asigura succesul copiilor în grădiniță și nu numai: limbajul, înțelegerea cunoștințelor, memoria, matematica, gândirea, inteligența vizual-spațială și cea kinestezică. Cercetarea prezentată în lucrare a urmărit să răspundă întrebării „Care este efectul cultivării creativității copiilor asupra performanțelor copiilor în activitățile artistico-plastice?” Programul de intervenție formativă a constatat din activități bazate pe trei tehnici specifice educației artistico-plastice: desen, pictură și modelaj. Rezultatele obținute ne încurajează să afirmăm că dezvoltarea creativității preșcolarilor este un demers obligatoriu care devine posibil dacă educatorul urmărește dezvoltarea creativității copiilor prin fiecare activitate.

Cuvinte cheie: creativitate; motivație; grădiniță; intervenție formativă.

Abstract. This paper approaches the issue of creativity in preschool education level. Preschool children's creativity is often neglected, education being mainly focused on the development of the seven skills considered important for the future behaviour of children in kindergarten or anywhere else: language, understanding, learning, math intelligence, reasoning, visual-spatial intelligence and kinaesthesia. This research sought to answer the question: “What is the effect of developing children's creativity on their performance in art activities?” Hence, the formative intervention program consisted of three activities based on three techniques: drawing, painting and modelling. The results encourage us to say that developing preschool pupils' creativity represents a necessary action which could be possible if the educator follows this aim through each activity.

Key-words: creativity; motivation; kindergarten; formative intervention.

1. Creativitatea preșcolarilor

Termenul *creativitate* a fost introdus în psihologie de G. W. Allport. În opinia lui, creativitatea nu poate fi limitată doar la unele dintre categoriile de manifestare ale personalității, respectiv la aptitudini (inteligență), atitudini sau trăsături temperamentale. Definirea creativității se face prin referire la produsele creației care reprezintă marca personalității creative. Un produs este valoros dacă prin el se rezolvă o problemă, sporește adaptabilitatea la mediu a creatorului sau schimbă condițiile existenței acestuia.

¹ Grădinița P. P. Nr. 1 Luduș, România, e-mail: simonasofron@yahoo.com

În prezent, există multe modalități prin care este definită creativitatea, definițiile înscriindu-se în cele două curente de opinie: psihologia personalității sau psihologia cognitivă.

Psihologii susțin, în general, că *a fi creativ înseamnă a crea ceva nou, original și adecvat realității*. „Creativ este cel care se caracterizează prin originalitate și expresivitate, este imaginativ, generativ, deschizător de drumuri, inventiv, inovativ.” (Rocco, 2004, p. 17). Popescu-Neveanu consideră astfel: „creativitatea presupune o dispoziție a personalității spre nou, o anumită organizare (stilistică) a proceselor psihice în sistem de personalitate.” (1978, p. 18).

O definiție largă a conceptului de creativitate, cu aplicații directe în procesul de învățământ, vine din partea unui pedagog și scriitor italian, a cărui viață și operă au fost dedicate pentru apărarea drepturilor copilăriei și pentru respectarea acestora de către școală și de către oamenii ei. *“Creativitatea e un concept alăturat celui de gândire divergentă, gândire capabilă, adică să rupă schemele experienței. E creativă o minte totdeauna în lucru, totdeauna pornită să întrebe, să descopere probleme unde alții găsesc răspunsuri satisfăcătoare, nestingherită în situațiile fluide în care alții presimt numai pericole, capabilă de judecăți autonome și independente, care respinge ceea ce este codificat, care manipulează din nou obiecte și concepte fără să se lase inhibată de conformisme. Toate aceste calități se manifestă în procesul creativ”* (Rodari, 1979, p. 43).

Pentru cognitiști, creativitatea este un comportament creativ dovedit prin acțiune și printr-un rezultat nou, pertinent, original și eficient, „un proces prin care se realizează un produs.” (Roșca, 1981, p. 16). Alți autori, de factură cognitivă, văd în creativitate capacitatea de a imagina răspunsuri la probleme, de a elabora soluții inedite și originale.

Elementele esențiale prin care se poate constata existența creativității sunt: flexibilitatea, noutatea și originalitatea, fluența, senzitivitatea (sensibilitatea senzorială), ingeniozitatea și expresivitatea.

În concluzie, în afară de faptul că este o capacitate și aptitudine (dispoziție) a personalității, a intelectului, creativitatea este în același timp, un produs și un proces. Este un produs pentru că se dobândește ca realitate de a realiza ceva nou (idee, teorie, model, metodă, tehnologie etc.) prin activitate, prin experiență, necesitând foarte multă muncă. Edison spunea că în creație este nevoie de 99% transpirație și 1% inspirație. Este totodată și un proces, fiindcă presupune evoluție în timpul dezvoltării și, adeseori, învingerea unor obstacole.

Malevsky (2009, p. 212, 238, 350, Russ, 1993, p. 17-31) analizează abilități relaționate cu creativitatea:

Tabelul 1. Categoriile de abilități necesare a fi luate în considerare cu referire la creativitate

Abilități cognitive	Abilități afective
Fluiditate - capacitatea de a produce o cantitate de idei (debitul de idei).	Spontaneitate - aptitudinea de a-și asuma felul său de a fi.
Flexibilitate - capacitatea de a avea nu o viziune liniară asupra unei probleme, ci o viziune complexă asupra rezolvării problemei.	Simțul umorului - abilitatea de a nu lua prea în serios eșecurile personale.
Originalitate - capacitatea de a se distanța de un standard.	Deschidere spre noi experiențe - abilitatea de a experimenta într-un alt domeniu de interes decât lui.
Elaborare - capacitatea de a produce opere/lucrări inedite, noi și personale.	Curiozitate - aptitudinea de a înțelege ceea ce nu funcționează bine pentru a remedia și dobândi noi experiențe și cunoștințe.
Eficientă - abilitatea de a convinge pe alții că ideile personale au sens.	Capacitate de abstractizare - aptitudinea de a face transferuri analogice de la un domeniu la altul.
	Imaginație - aptitudinea de a combina în imagini noi elemente din experiența sa anterioară sau de generare de imagini fără corespondent în această experiență.
	Intuiție - aptitudinea de a gândi fără suport logic, fără o argumentație rațională valabilă.

Creativitatea se poate manifesta în toate domeniile cunoașterii și vieții sociale: științifică, tehnică, economică, artistică, organizatorică (management), pedagogică etc. Creativitatea, ca rezultat al stimulării și activității, înseamnă acumulări de capacități, abilități și posibilități de realizare a ceva nou, original, în plan ideal - abstract, ca și, după caz, în plan practic, deci inventivitatea ideatică și practică.

S. Gollan (1963, p. 548) stabilește patru tipuri de criterii în aprecierea creativității:

- performanța creatoare care se caracterizează prin eficiență, utilitate, noutate și originalitate;
- procesul creativ, ale cărui trăsături specifice sunt: spontaneitatea, asociativitatea, flexibilitatea, capacitatea combinatorică;
- însușirile persoanei creative, precum motivele și atitudinile creative;
- potențialul creativ, situație în care sunt evaluate fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și capacitatea de elaborare prin intermediul unor teste specifice.

Creativitatea înseamnă îndrăzneală: tot ceea ce e nou, e incert și nonconformist. Pentru a se avânta în necunoscut, individul trebuie să dispună de acea libertate interioară, de acel sentiment de siguranță, provenit din lumea înconjurătoare.

În învățământ, nu se pune problema de a forma creatori de valori originale, cât e vorba de a forma și cultiva trăsături care vor permite viitoare manifestări creatoare.

2. Analiza curriculei activităților artistico-plastice

Educația plastică. La vârsta preșcolară, creativitatea copiilor este în stadiu incipient. *Prima formă de exprimare grafică* a copilului mic este mâzgălitura. Aceasta are un înțeles pentru el, deși adulții nu percep reprezentarea. Treptat, cu ajutor și perseverență, copiii învață să redea obiecte sau chiar imagini respectând realitatea.

Desenul nu este doar o modalitate de autocunoaștere și de autodezvoltare, ci și un mijloc de comunicare și de intrare în relație cu alte persoane, prin utilizarea desenului în grup. Culorile alese, tipul de instrument pentru desen, modul în care desenează, suprafața ocupată pentru a se exprima, toate acestea sunt detalii foarte importante pentru cunoașterea persoanei. Desenul îi ajută să comunice, să accepte și să colaboreze. Desenele și picturile se pot utiliza în diferite moduri și cu multiple obiective.

Prin desen și pictură copilul își exprimă sentimentele, trăirile, nevoile, se exprimă pe sine, descoperindu-și astfel identitatea. Pictura, ca și desenul, este un joc, un dialog între copil și adult, este un mijloc de comunicare.

Desenul rămâne întotdeauna un mod de a descrie povestea care nu poate fi spusă în cuvinte. Culorile, hârtia, creta îl pot stimula pe copil să povestească diferite întâmplări, să scoată la iveală scene din viața sa, pe care nu le poate exprima altfel. Povestea desenată de copil relevă foarte clar trăirile și sentimentele copilului.

Desenul poate fi utilizat în diferite scopuri:

- ca test al nivelului mental, evaluarea inteligenței cu ajutorul desenelor;
- ca mijloc de comunicare, testându-se astfel nivelul de dezvoltare al limbajului și al comunicării în general;
- ca mijloc de explorare a afectivității copilului;
- ca mijloc de cunoaștere al propriului corp și al orientării în spațiu.

Un tablou singur este o stare, iar pentru a-l putea înțelege pe copil este bine să-l urmărim în timp. Prin desen și pictură copilul se eliberează, își exprimă atât senzațiile vechi, cât și pe cele noi, se înțelege pe sine și se transformă.

Odată ce stăpânește acest limbaj, copilul este capabil să formuleze orice, nimic nu mai rămâne ascuns. Atât educatoarele, cât și părinții trebuie să încurajeze și să ghideze pașii copiilor pentru dezvoltarea gustului pentru frumos, artă și pentru dezvoltarea unei personalități complexe. Pentru a ajunge la cunoașterea și înțelegerea frumosului din natură și artă, precum și din viața socială, copilul trebuie ajutat să recunoască elementele limbajului plastic care se regăsesc în mediul înconjurător - punctul, linia, forma, culoarea.

La primele activități, educatoarea învață copiii să țină creionul și hârtia în mână, să simtă că au ceva în mână, că au ceva în care depun un efort. Pe o foaie le cerem copiilor să deseneze punctișoare sub formă de grăuncioare, apoi ploiță din linii verticale, un balonaș și ață, panglici. Apoi, ținând în mână foaia, ei vor desena calea ferată, compusă din linii verticale și orizontale, o scară, punctișoare în locul cuiului; îi învățăm mișcările circulare mestecând mămliga, pisicuța rostogolind ghemul, mingea ce se rostogolește, soarele.

Activitatea de pictură se desfășoară diferit de cea de desen, prin faptul că se utilizează instrumente diferite (pensula, acuarele, guașe, pasta de dinți, paie, dopuri de plută etc.), păstrându-se aceleași teme sau se pot alege și altele, în funcție de context și de vârsta copilului. Prima formă de exprimare prin pictură la copiii mici este dactilopictura sau pictura cu degetul. La această vârstă, copiii nu au bine dezvoltată mușchii mici ai mâinii și nu își pot coordona bine mișcările, fiindu-le foarte greu să picteze cu pensula. De aceea, învață să picteze mai întâi cu degetul, urmărind ca mai apoi să utilizeze pensula sau alte instrumente (vată, ștampile etc.). La vârsta de 6-7 ani copiii cunosc culorile de bază și le aplică în practică.

Amestecând mai multe culori, ei obțin o nuanță. Copilul trebuie învățat cum să combine și cum să îmbine. Copilul nu poate să învețe prin explicație, demonstrație, ci doar prin activitatea practică. Prin mimică ne vorbește despre agresivitate, prin culoare redă starea psihologică a unei ființe.

Forma joacă un rol important în expresivitate. Copilul folosește pătratul la redarea batistuței, a casei, ferestrei, triunghiul pentru a reprezenta bradul, trapezul la acoperiș.

Descoperirile copilului vizează:

- acoperirea spațiului plastic, încercări compoziționale;
- centrul de interes, gruparea egală/inegală a semnelor;
- încercarea de trecere de la „povestea haotică” la grafiera semnelor relevante, ce pot fi recunoscute (soare, copac, casă, iarbă, nor, pasăre ...);
- legarea semnelor, trecerea de la „intuiția involuntară” la luarea în stăpânire conștientă a spațiului plastic (floarea în grădină, lângă casă; copacul are simțiri; soarele e sus; iarba e pe pajiște; pasărea e pe cer ...);

La nivelul culorii:

- descoperă calitățile constructive și spațiale ale culorii sau ale petei;
- lucrează voluntar/involuntar cu tonuri închise/deschise, culori calde/reci;
- este prețuită, deopotrivă, pata plată și cea vibrată (în mod simplist);
- operează în monocromie simplă și dezvoltată;
- descoperă în lucrări game: simplă, compusă, caldă-rece, (uneori) dominantă de culoare și accent.

Din punct de vedere psihologic, desenul poate fi utilizat, fie ca test de inteligență, fie ca test de personalitate. Ca test de inteligență - *testul omului* - detaliile anatomice și vestimentare calculează vârsta mentală a copilului. Testul omului arată expresia de sine a copilului. Ca test de personalitate, desenul este luat drept oglinda de reflexie a personalității. Copilul desenează spontan ceea ce consideră important pentru el, fie acest lucru pozitiv sau negativ. Pentru copil, desenul exprimă un fel de proiecție a existenței sale. Persoana desenată este copilul însuși căruia, de multe ori, îi dă propria vârstă și sex. Diferențe semnificative în reprezentarea grafică a omului pot indica tendințe regresive

sau tendința de a crește. Persoana desenată reprezintă expresia de sine și imaginea corpului cu emoțiile trăite de copil. Modul în care îl reprezintă depinde de dorințele sau defectele acestuia. Prin acest proces de proiecție, copilul poate să își prezinte problemele sale, sentimentul de sine, anxietatea și mecanismele sale de reacție sau mecanismele de apărare.

Prin intermediul culorilor, formelor, proporțiilor acestora (prin limbajul plastic) se formează deprinderile de prezentare a propriilor idei, sentimente, trăiri, stări interioare.

De asemenea, prin pictură, desen și modelaj, adultul formează copiilor deprinderi de lucru, capacități de exprimare, îl ajută pe copil să realizeze corespondențe între elementele de limbaj plastic și natură, stimulează expresivitatea, creativitatea și dezvoltă armonios și multilateral personalitatea copilului.

Educația estetică reprezintă „*activitatea de formare-dezvoltare a personalității umane prin intermediul frumosului din artă, societate, natură, receptat, evaluat și cultivat la nivelul sensibilității, al raționalității și al creativității umane*”. Ea a fost și este o componentă permanentă a educației, a formării omului pentru viață. Frumosul, cu semnificație largă de estetic, a fost întotdeauna considerat una dintre valorile esențiale, care trebuia cultivată în conștiința oamenilor, alături de adevăr și de bine.

Cuvântul *estetic* este de origine grecească (*aistetikos*) și se referă la sensibilitate, la percepția senzorială. Mai târziu, semnificația acestui termen a fost aceea de *ceea ce impresionează, ceea ce sensibilizează* pe om. Deoarece omul este impresionat mai ales de ceea ce este frumos, noțiunea *estetic* a fost mult timp înțeleasă ca sinonimă cu noțiunea *frumos*, iar educația estetică a fost definită ca educație prin frumos și pentru frumos.

Educația estetică nu este sinonimă cu educația artistică, pentru că aspecte estetice ale realității se găsesc nu numai în artă, ci și în natură și în viața socială. Natura prezintă multe aspecte care impresionează pe om: culori, peisaje, fenomene sonore.

Dar cele mai complexe și mai adânci impresii estetice le produce arta (literatura, muzica, pictura, coregrafia), de aceea educația artistică reprezintă partea esențială a educației estetice. Din punct de vedere pedagogic, deosebirea dintre ele se exprimă nu numai pe linia conținutului, ci și a finalităților și modalităților de realizare. Educația estetică are o sferă mai largă, se referă la toate cele trei categorii de valori estetice - ale naturii, ale societății și ale artei - de aceea și registrul ei metodic este mai variat.

Educația artistică operează numai cu valorile artei, presupune dezvoltarea și cultivarea capacităților creative în registrele metodice, specifice fiecărui gen de artă, iar forța de pătrundere asupra personalității umane este mai profundă.

Educația artistică, factor esențial al educației estetice, se realizează prin cunoașterea frumosului, prin mijlocirea diferitelor arte: literatura, muzica, desenul, pictura. Orientarea copiilor spre observarea mediului îi ajută pe aceștia în descoperirea formei (soare, nori, copaci, fructe, flori), mărimii și culorii. Atrăgându-le atenția asupra varietăților acestor caracteristici la diverse elemente, indicându-le ce cuvânt să identifice, inițiindu-i în limbajul artistic și direcționându-le percepțiile, reprezentările și emoțiile îi putem ajuta să descopere frumosul, emoția artistică.

O modalitate de pregătire pentru activitatea de învățare conștientă în preșcolaritate este activitatea verbal-artistică. Ea corespunde particularităților de vârstă a preșcolarilor și susține curiozitatea lor. Descrierea celor observate în natură este o activitate verbal-artistică care are drept suport cuvântul și frumosul, artisticul din natură. Analiza elementară a unui tablou, lectura imaginilor, interpretarea unui cântec pentru copii este de asemenea o activitate artistică, dezvoltă spiritul de observație, îl obișnuiește să audă, să vadă, să simtă și să explice, îl familiarizează cu frumosul.

Activitatea verbal-artistică, integrată cu cea artistică plastică:

- ajută la însușirea limbii literare și la perceperea mediului ambiant;
- dezvoltă sensibilitatea;
- servește drept sursă principală de transmitere a experienței sociale, și a cunoștințelor;

- contribuie la formarea competențelor și atitudinilor, la realizarea obiectivelor educației estetice, intelectuale și morale;
- include elemente spirituale și comportamentale în personalitatea copilului;
- servește drept suport pentru achiziționarea valorilor sociale, naționale și general-umane, morale, stimulând acțiunile creative ale preșcolarilor și elevilor mici.

Un obiectiv major al activității literar-artistice este dezvoltarea creativității verbale și artistico-plastice.

Educația artistică devine un proces complex de inițiere și formare în vederea înțelegerii creatoare a artelor și de influență a artei asupra formării conștiinței umane. Educația artistică în instituțiile de învățământ presupune, în primul rând, o sensibilizare estetică a celor educați și conducerea lor spre înțelegerea, aprecierea și asimilarea creatoare a artelor printr-un proces continuu și sistematic. Acest proces determină și o valorificare a potențialului formativ al valorilor materiale și spirituale ale societății. Posibilitatea înrâuririi spiritului prin artă este asigurată de faptul că emoția estetică constituie o angajare integrală a personalității ca răspuns la sistemul de valori existent în opera percepută, finalitatea educației artistice devenind o formare a priceperilor (capacităților) de receptare, de integrare și de creație a structurilor expresive autentice.

Educația artistico-plastică în învățământul preuniversitar se prezintă ca un mijloc de realizare a unui echilibru între pregătirea cultural-științifică și cea literar-artistice. Complementaritatea acestor laturi pledează pentru dezvoltarea educației artistice, pentru ridicarea ei permanentă la nivelul cerințelor actuale.

În concluzie, creativitatea, această „fată morgana” pentru marea majoritate a disciplinelor de studiu, cu caracter predominant explicativ-informativ, este vocația funcției plastice a cortexului uman, dar ea poate rămâne o simplă promisiune fără antrenare specifică, care s-o califice; în primul rând practic, prin activitate de atelier. „*Punându-l pe copil să lucreze, îl faci să se intereseze de munca sa, îi dai imboldul prețios al simțurilor plăcute care întovărășesc acțiunea și plătesc succesul silinței.*”

3. Cercetarea empirică realizată

Cercetarea descrisă în lucrarea de față are ca punct de pornire tema intitulată: „*Încurajarea exprimării creative a preșcolarului prin activitățile artistico-plastice*”.

Problema supusă cercetării: *Care este efectul cultivării creativității copiilor asupra performanțelor copiilor în activitățile artistico-plastice?* Se dorește a se afla dacă (în urma investigațiilor efectuate, a programului de intervenție formativă): a) activitățile de educație artistico-plastică, prin specificul lor, constituie un context favorabil dezvoltării creativității preșcolarilor și respectiv în ce condiții această dezvoltare este posibilă și b) cultivarea creativității preșcolarilor prin activitățile de educație artistico-plastică conduce la performanțe superioare în domeniu.

Ipotezele de lucru au fost următoarele:

Ipoteza 1. Activitățile artistico-plastice sunt mult mai eficiente pentru încurajarea exprimării creative a preșcolarului decât alte activități desfășurate în învățământul preșcolar, în cazul în care sunt utilizate adecvat metode și procedee specifice de stimulare și antrenare a creativității.

Ipoteza 2. Cultivarea sistematică a manifestărilor creative ale copiilor în activitățile artistico-plastice contribuie la creșterea performanțelor școlare în acest domeniu (pictură, desen, modelaj).

Cercetarea empirică, de tip formativ, s-a desfășurat la Grădinița cu Program Prelungit Nr. 1 Luduș, pe durata unui semestru, respectiv semestrul al II-lea al anului școlar 2009-2010, începând din data de 8 februarie 2010 și finalizându-se în data de 11 iunie 2010, la grupa mijlocie. Rezultatele acestora au fost comparate cu cele ale grupei mari îndrumate de doamna educatoare Fulop Elisabeta.

Subiecții au fost 20 de copii, cu vârsta cuprinsă între 3 și 5 ani, dintre care 8 fete și 12 băieți. Din punct de vedere socioeconomic și cultural al familiei, un număr de 8 copii provin din familii de intelectuali, 7 copii din familii cu o pregătire medie, iar 5 copii provin din familii cu o pregătire mediocră.

Eșantionul de conținut: o serie de activități de *Educație artistico-plastică* cu tematici diferite. Temele proiectelor tematice: „*Ne pregătim de sărbători*”, „*Primăvara în culori*”, „*Surprize pentru cei dragi*” au avut ca scop stabilirea eficienței cultivării manifestărilor creative în cadrul activităților artistico-plastice la nivel preșcolar.

Programul de intervenție formativă a constat din activități bazate pe trei tehnici specifice educației artistico-plastice: desen, pictură, modelaj. Toate aceste activități presupun: efort fizic; mișcări precise; o bună coordonare a mișcărilor; sincronizarea gândirii cu mișcările în vederea finalizării lucrării; oferă copilului posibilitatea de a cunoaște în mod direct însușirile materialelor cu care lucrează, să le denumească, să-și fixeze în memorie forma și culoarea lor, să le cunoască funcționalitatea; solicită copiilor identificarea și aplicarea de metode și tehnici de încurajare a creativității, altele decât cele cuprinse în metodică activităților artistico-plastice; solicită inițiativa personală în procesul educației; impun respectarea imaginației și a ideilor inedite; necesită autoînvățarea și încurajarea demersurilor creative ale copilului.

Tabelul 2. Tematica testelor aplicate

Pretest	Posttest	Retest
<p>Tema: „<i>Ne pregătim de sărbători</i>”</p> <p>Tehnicile utilizate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tehnica desenului decorativ: „<i>Oul de Paști</i>”; - Tehnica modelajului: „<i>Coșul cu ouă</i>”; - Tehnica plierii hârtiei pe care au fost așezate pete de culoare: „<i>Forme de viață</i>”. 	<p>Tema: „<i>Surprize pentru cei dragi</i>”</p> <p>Tehnicile utilizate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tehnica desenului decorativ: „<i>Covorașul bunicii</i>”; - Tehnica modelajului: „<i>Vază pentru mama</i>”; - Tehnica firului de ață înmuiat în culoare și presat între două pagini suprapuse: „<i>Eșarfe pentru fete</i>” . 	<p>Tema „<i>Primăvara în culori</i>”</p> <p>Tehnicile utilizate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tehnica desenului decorativ: „<i>Vază pentru flori</i>”; - Tehnica modelajului: „<i>Copacul înflorit</i>”; - Tehnica plierii hârtiei pe care au fost așezate pete de culoare: „<i>Fluturașul</i>”.

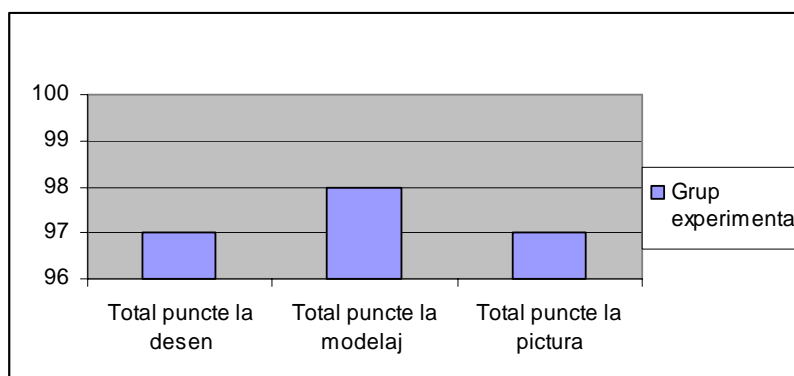
Testele au fost aplicate atât grupei mijlocii (experimentale), cât și grupei mari (martor) pentru a compara rezultatele obținute din punctul de vedere a manifestării creativității prin cele trei mijloace de realizare a activităților artistico-plastice. Alte criterii ce trebuiau respectate în vederea clasificării copiilor pe baza punctajelor obținute: respectarea modului de utilizare a tehnicii propuse, manifestarea creativității (originalității) în realizarea lucrării, aspectul estetic al lucrării, respectarea temei stabilite.

4. Rezultatele obținute

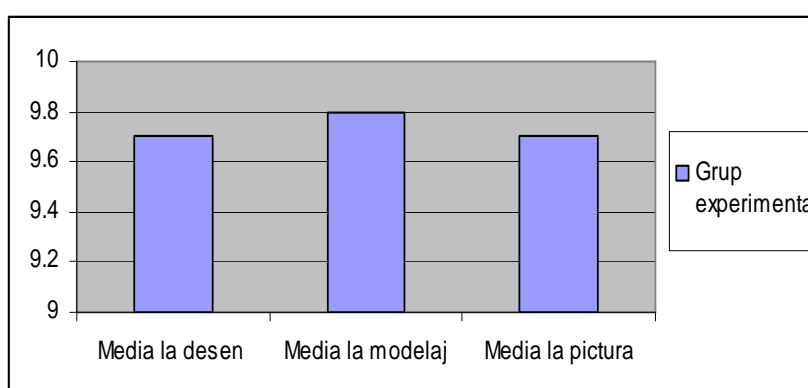
La cele trei testări au fost oferite puncte după aceste criterii pentru fiecare lucrare realizată și pentru fiecare copil implicat în cercetare, toate acestea concretizându-se în tabele de valori:

- D - desen; M - modelaj; P – pictură;
- Punctaj maxim acordat pentru un criteriu - 3 puncte;
- Total punctaj maxim - 12 puncte.

a) Rezultatele obținute la *testarea inițială*:

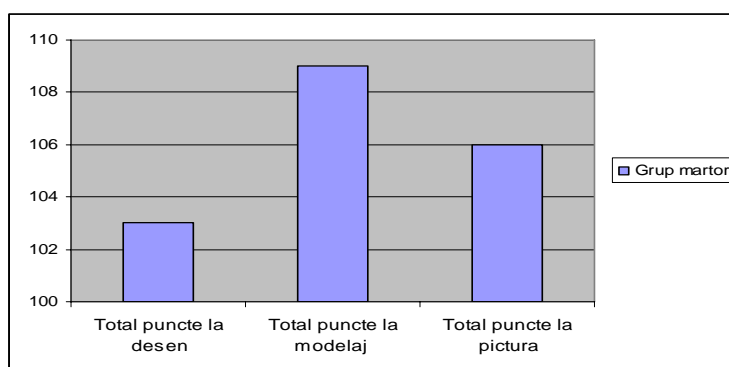

Figura 1. Total punctaje obținute de copiii din grupul experimental la testarea inițială

Figura 2. Mediile per categorii de itemi obținute de grupul experimental la testarea inițială

Din cele observate în figurile de mai sus, conform punctajelor din tabel, se poate constata că preșcolarii din grupul experimental au obținut rezultate mai bune la modelaj decât la pictură și desen. Toate cele trei forme de realizare ale activității artistico-plastice sunt îndrăgite de copii, însă modelajul permite copilului să intre în contact direct prin intermediul simțului tactil cu materialul cu care lucrează și de aceea performanțele obținute prin acest fel de activitate sunt puțin mai mari. Rezultatele la desen și pictură s-au situat la același nivel. Au fost obținute punctaje maxime la desen de către trei copii, iar la modelaj și la pictură de către un copil. În cea mai mare parte, copiii au respectat tehnicile de lucru, cea utilizată la pictură fiind o noutate pentru ei, dar și cea în care au dovedit cel mai bine cât de inventivi sunt și cât de bogată le este imaginația, încercând să asemuiască petele de culoare obținute prin plierea hârtiei cu forme de viață cunoscute sau văzute de ei.

Figura 3. Punctajele obținute de copiii din grupul martor la testarea inițială

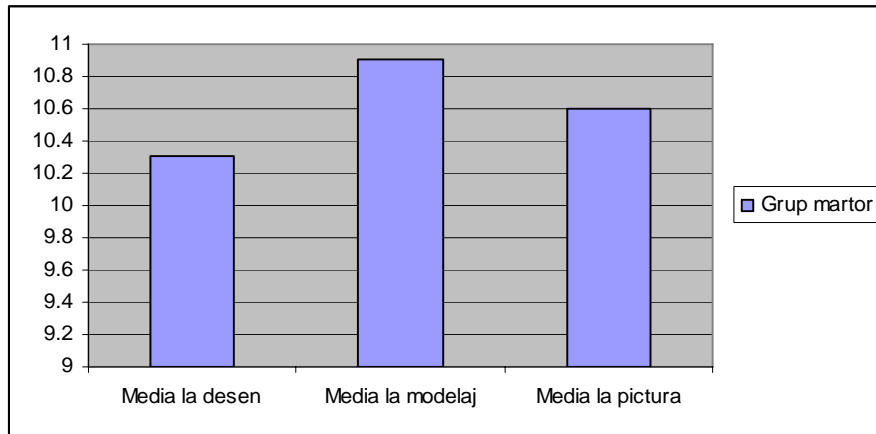

Figura 4. Mediile per categorii de itemi obținute de copiii din grupul martor la testarea inițială

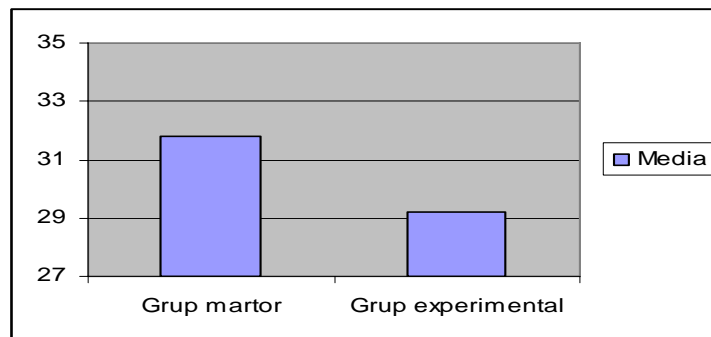

Figura 5. Mediile la testarea inițială

Copiii din grupul martor, implicați în testarea inițială, au obținut punctaje mai mari la modelaj, din punct de vedere al criteriilor urmărite, la fel ca cei din grupul experimental. Mediile la desen și pictură au valori apropiate. Manifestarea creativității s-a situat la un nivel mai ridicat în cadrul activității de pictură, unde formele spontane obținute au dat frâu liber imaginației copiilor. Trei copii au obținut punctaj maxim la desen, iar câte doi la modelaj și pictură, iar din punct de vedere al respectării modului de utilizare a tehnicii propuse și a temei stabilite, cel al aspectului estetic al lucrării, preșcolarii s-au descurcat mai bine la modelaj.

În etapa inițială, de constatare a nivelului de cunoaștere a celor trei tehnici de lucru și de aplicare a lor în situații practice, de evaluare, rezultatele au indicat nivele asemănătoare de pregătire, grupele de copii fiind omogene din acest punct de vedere, condiție esențială pentru dezvoltarea investigației propuse.

Astfel, din prelucrarea datelor obținute în urma aplicării testului inițial, reiese faptul că grupa experimentală a obținut media 29, iar grupa de control 31,8, ceea ce demonstrează un nivel mediu al cunoștințelor și practicii în ceea ce privește tehnicile de realizare a activității artistico-plastice, corespunzător obiectivelor de referință pentru nivelul preșcolar.

b) Rezultatele obținute la *posttestare*:

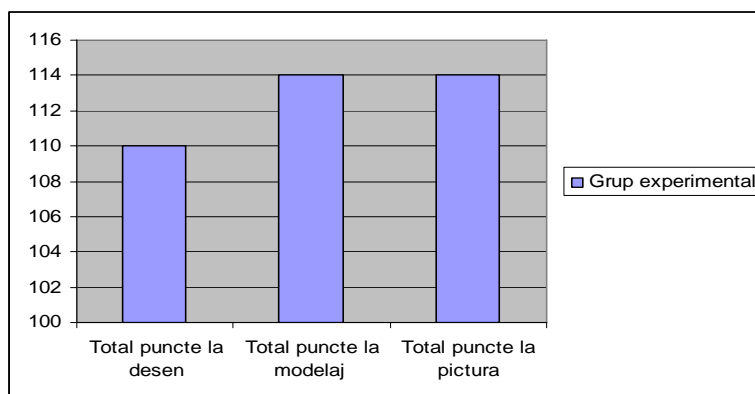

Figura 6. Punctajele obținute de copiii din grupul experimental la posttestare

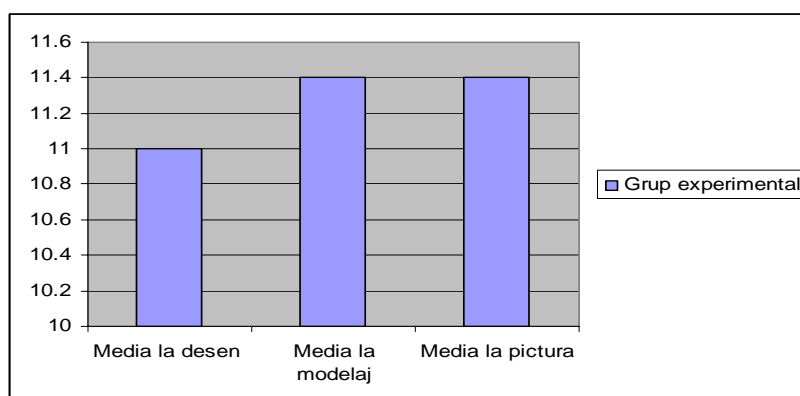

Figura 7. Mediile per categorii de itemi obținute de copiii din grupul experimental la posttestare

În această etapă, de posttestare, rezultatele au indicat o creștere semnificativă la grupa experimentală. De-a lungul întregului semestru, conform cu obiectivele urmărite și cu metodele și tehnicile propuse am desfășurat împreună cu copiii o serie de activități artistico-plactice al căror rol a fost acela de a călăuzi pe fiecare copil în parte spre manifestarea activă a libertății personale de a gândi, simți și acționa potrivit nevoilor, înclinațiilor, intereselor, capacităților și posibilităților individuale ale fiecăruia.

În cadrul activității de modelaj am simțit nevoia unor aplicații noi, ieșite din „tiparul curricular”, adaptate la epoca modernă, la tehnici și procedee noi. Ideea tehnicii de-a „decora cu plastilină” mi-a venit văzând tendința copiilor de a lipi, de a presa plastilina pe planșetă apăsând-o cu degetele, dar fără să-i dea o formă definită. După ce copiii și-au însușit tehnica întinderii plastilinei cât mai subțire, uniform și în contur, folosind degetele arătător, mijlociu, inelar, am ajuns în etapa finală să „decorăm vase”. Am luat sticle incolore de sucuri, de diferite mărci, și de diferite capacități, iar pe partea interioară a vasului obținut după tăiere, copiii au întins plastilină de diferite culori, în strat subțire până au acoperit tot vasul. Combinația de forme și culori a aparținut fiecărui copil.

Activitatea de pictură concretizată prin tehnica înmuierii firului de ață în culoare apoi presat între două pagini suprapuse, le-a lăsat copiilor posibilitatea de a se exprima „spontan”, de a descoperi și produce noul, originalul, într-o gândire creativă, rapidă, critică și eficientă. Efectele plastice obținute au fost pe cât de interesante, pe atât de surprinzătoare, iar tehnica nouă utilizată a fost pe deplin agreată de copii. Acest lucru se vede prin punctajele obținute la această tehnică, mai ales prin prisma manifestării creativității.

„Covorașul pentru bunica” a fost realizat după o experiență acumulată în domeniul desenului decorativ, în cadrul căreia se observă un progres de la o etapă la alta, precizând că dexteritatea degetelor mâinii necesară în realizarea liniilor, punctelor, formelor, este în dezvoltare la această vârstă.

Consider că, prin activitățile desfășurate, am îndepărtat factorii inhibitori ai creativității:

- conformismul;
- sancționarea îndrăzneții de a face și altfel;
- accentul pus pe reproducere;
- aprecierea insuficientă a originalității;
- critica prematură;
- accentul exagerat pus pe competiție și nu pe calitate.

Am propus copiilor teme care să-i sensibilizeze pe copii, să le bucure privirea, să-i plimbe în afara spațiului urbanizat, să-i ducă pe firul întoarcerii la arta creativă.

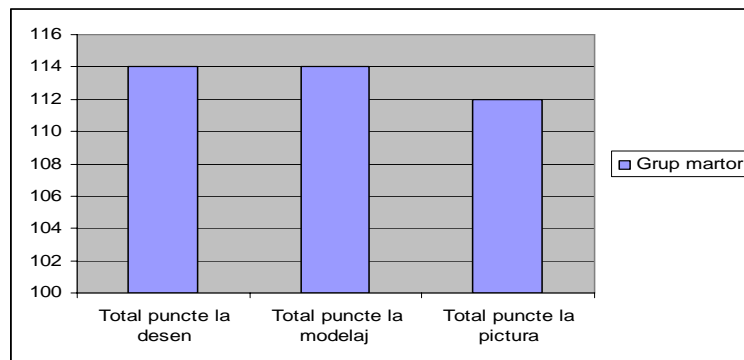

Figura 8. Punctajele obținute de copiii din grupul martor la posttestare

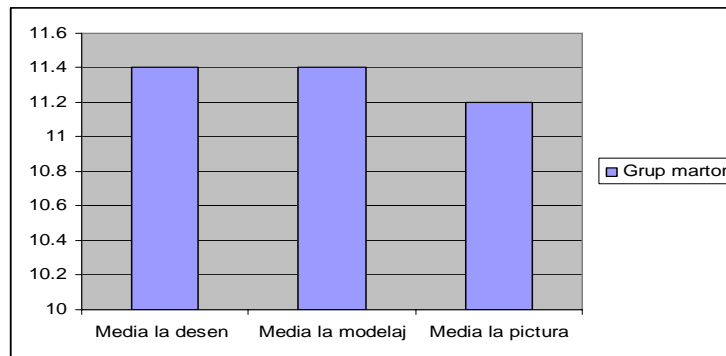

Figura 9. Mediile per categorii de itemi obținute de copiii din grupul martor la posttestare

Ca urmare a aplicării unor metode și procedee în sistem tradițional, care nu încurajează în destulă măsură exprimarea creativă a preșcolarilor, rezultatele obținute cu copiii din grupul martor au fost satisfăcătoare. Astfel, progresul de la o etapă la alta nu a fost atât de mare dacă-l comparăm cu cel realizat de grupa experimentală. O parte dintre copii s-au exprimat plastic prin originalitate, creativitate, alții au apelat la imitație, fenomen specific în cadrul relațiilor de colegialitate și care se manifestă de la această vârstă. Lucrările de desen au fost mai reușite datorită cunoașterii și utilizării mai frecvente a tehnicii de lucru și a bogăției informațiilor acumulate până acum.

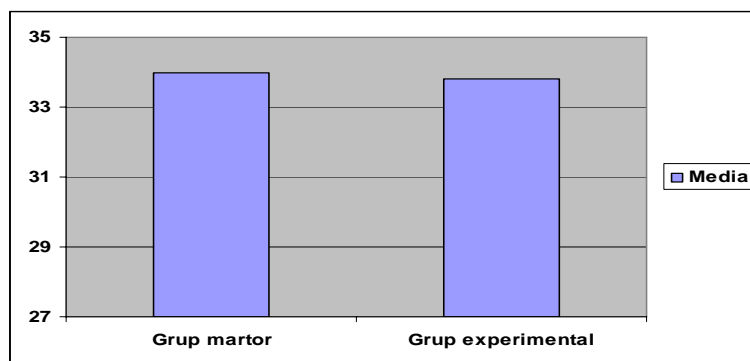

Figura 10. Comparație între mediile la posttestare

Din cele observate în diagrama de mai sus, mediile obținute la retestare au o valoare foarte apropiată (34, respectiv 33,8). Deși preșcolarii din grupa martor au un nivel de vârstă de 5-6 ani, iar cei din grupul experimental de 3-5 ani, cu privire la manifestarea creativității, grupul experimental deține un punctaj mai mare (84 puncte) față de grupul martor (80 puncte), ca urmare a aplicării mijloacelor și metodelor de cercetare care le-au încurajat exprimarea creativă.

Pe parcursul derulării proiectului de cercetare, am observat că exprimarea creativă și-a pus amprenta și asupra celorlalte activități din alte domenii curriculare, cum ar fi cel de limbă și comunicare sau științe, în care copiii ofereau soluții cât mai originale, exprimându-se liber, cu dezinvoltură. Această constatare m-a făcut să realizez și să susțin că preocuparea pentru dezvoltarea capacităților creatoare ale copiilor trebuie să fie o constantă a activității noastre, a educatorilor, accentuată de grija de a le respecta ideile, de a da curs inițiativelor lor, de a le sădi în conștiință încrederea în propriile posibilități și respectul pentru ceea ce cred și cum se exprimă colegii.

Se poate conchide, deci, că activitățile artistico-plastice au o influență benefică asupra formării personalității copilului preșcolar nu numai în plan estetic, ci și pe plan moral, afectiv, intelectual etc.

c) Rezultatele obținute la *retestare*:

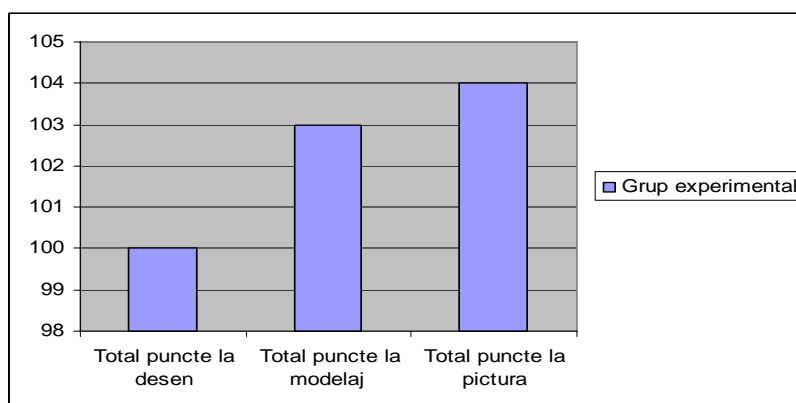

Figura 11. Punctajele obținute de copiii din grupul experimental la retestare

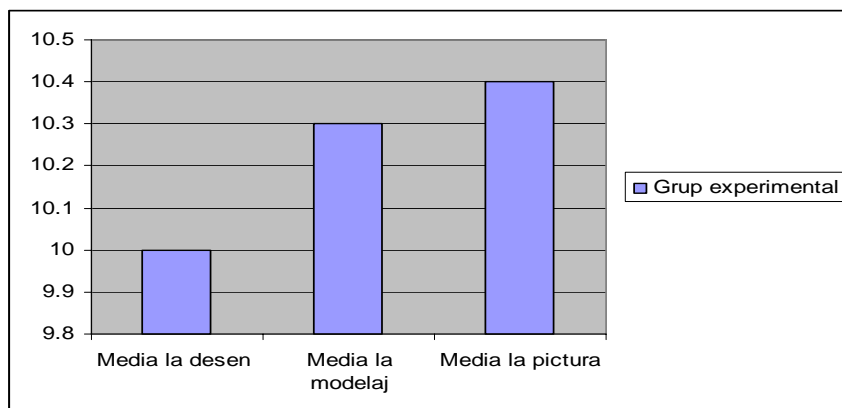

Figura 12. Mediile per categorii de itemi obținute de copiii din grupul experimental la retestare

Analiza și interpretarea lucrărilor copiilor au fost realizate astfel încât să se releve posibilitățile multiple de utilizare a formelor și culorilor. Așadar, în ceea ce privește manifestarea creativității în realizarea lucrărilor, finalitățile celor de pictură s-au dovedit a fi cele mai concludente în acest sens, tocmai pentru că au reușit să obțină efecte plastice deosebite prin varietatea combinațiilor de culori utilizate în redarea aripilor fluturașului. La desen au respectat atât tema, cât și tehnica propusă, folosind o varietate de linii, puncte și forme într-o combinație originală.

Referitor la copiii care au obținut un punctaj mai mic, unii dintre ei nu au manifestat creativitate în realizarea lucrărilor, având tendința să copieze modelul prezentat, alții au decorat vaza nerespectând tehnica propusă (unii au colorat vaza, alții nu au realizat ciclicitatea elementelor decorative într-un rând).

La activitatea de modelaj copiii s-au descurcat foarte bine, au înțeles pașii de urmat (realizarea trunchiului de copac, a crengilor, apoi a frunzelor și a florilor), respectând tema propusă.

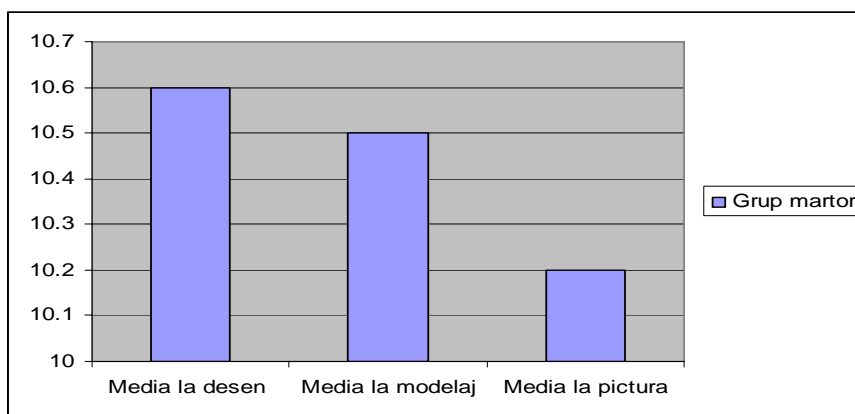

Figura 13. Punctajele obținute de copiii din grupul martor la retestare

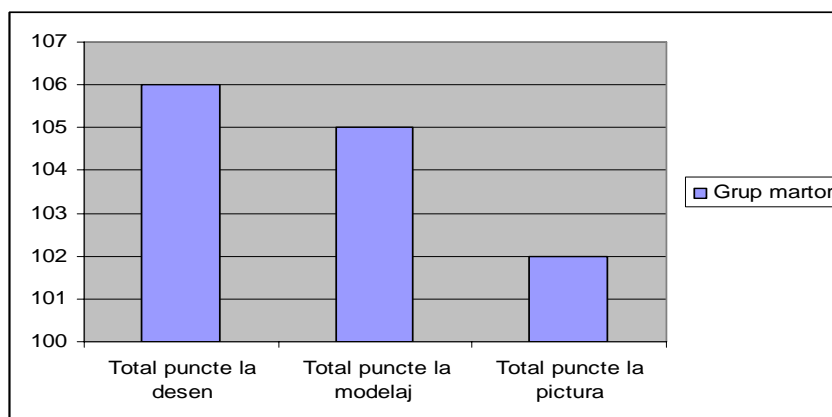

Figura 14. Mediile per categorii de itemi obținute de copiii din grupul martor la retestare

Copiii din grupul de control au obținut punctajul cel mai scăzut, deoarece au încercat să le dea culoare aripilor fluturelui prin forme mai precise, mai conturate, neavând îndrăzneala sau poate imaginația de a fluidiza culorile pentru a obține combinații ale acestora, chiar dacă li s-a spus că o pot face. În cadrul activității de modelaj au respectat întocmai tehnica și tema propusă, în privința creativității situându-se la un nivel mediu. Lucrările la desen au fost vizibil mai bine realizate din toate punctele de vedere (vezi anexa) și datorită faptului că mușchii mici ai degetelor mâinilor sunt mai dezvoltăți, deci au o precizie mai bună în realizarea elementelor de limbaj plastic, dar și a prezenței creativității în realizarea combinațiilor acestora.

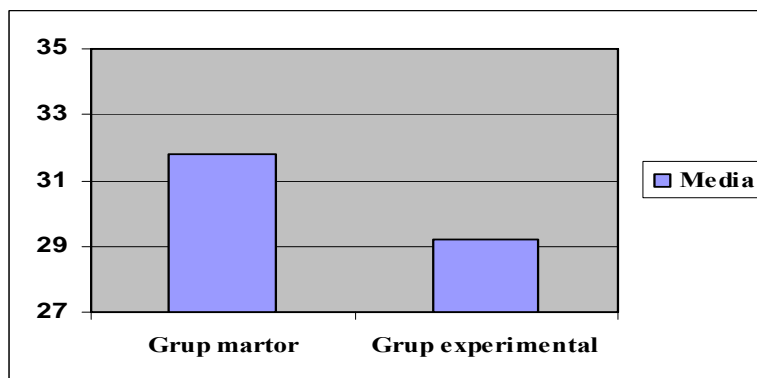

Figura 15. Mediile la retestare

Astfel, chiar dacă grupa martor se află la un nivel mai înalt din punct de vedere al vârstei, diferența mediilor obținute la această testare de către cele două eșantioane a fost destul de mică. Grupa experimentală a avut rezultate apreciable la pictură, atât sub aspectul creativității, cât și al celorlalte criterii urmărite, iar grupa martor a ieșit în evidență prin lucrările de desen decorativ.

Analizând reprezentarea grafică, se poate observa că preșcolarii din grupul experimental au avut rezultate mai bune în ce privește creativitatea la modelaj și pictură.

5. Concluzii

Preșcolăritatea este vârsta la care este imperios necesară stimularea potențialului creativ al copilului, necunoscut sau neexprimat încă, prin cunoașterea și încurajarea aptitudinilor, prin mobilizarea resurselor existente și prin susținerea manifestării lor printr-o mobilizare intrinsecă. De la această vârstă trebuie cultivate unele valori, originalitatea, perseverența, interesele cognitive, dar și artistice. Ideea dezvoltării creativității copiilor pusă insistent în ultima vreme, pune educatorului o serie de

probleme privind modul de manifestare a creativității, factorii și metodele de stimulare a creativității, modalități de evaluare a creațiilor plastice ale copiilor.

- Programul creativ pus în practică a dus la schimbarea comportamentului copiilor prin trecerea de la atitudinea de confort, imitație, memorare, la atitudinea de efort, elaborări, interpretări personale.
- Conștientizarea de către copii a propriului potențial creativ contribuie la dobândirea încrederii în forțele proprii, la exprimarea dorinței de a lucra cât mai mult pentru a se evidenția prin producții cu note deosebite de originalitate.
- Disponibilitățile creative ale preșcolariilor dovedite în cadrul antrenamentului creativ devin o premisă a dezvoltării creativității, dacă sunt valorificate și în cadrul celorlalte categorii de activitate.

A fi creator, în sens general, înseamnă a fi capabil să stabilești legături artistice noi, neașteptate, între cunoștințele dobândite sau între acestea și cele noi, a face combinații cu o anumită intenție întrucât activitatea creativă are întotdeauna un scop clar conturat. Dar, orice activitate creatoare, presupune mai întâi un bagaj de cunoștințe temeinic însușite. De aceea, copilul trebuie lăsat să exploreze lumea înconjurătoare ca apoi să poată să utilizeze ideile sale originale. Educatorei îi revine sarcina de a încuraja orice încercare a copilului, utilizând metode de stimulare a creativității, folosind cât mai multe procedee de obținere a unor forme spontane. Activitățile artistico-plastice contribuie, în mod deosebit, la educarea gustului pentru frumos și trezesc interesul copiilor în a-și compune singuri modelele determinându-i să-și exprime ideile originale și să-și pună în practică inițiativele.

Bibliografie

- [1] GOLLAN, S. E., (1963), *Psychological Study of Creativity*, Psychological Bulletin, 60.
- [2] MAYESKY, M., (2009) *Creative activities for children*. Delmare, Cengage learning. http://books.google.ro/books?id=vSlpU0OI7LMC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summmary_r&cad=0#v=snippet&q=flexibility&f=false
- [3] ROCO, M., (1979) *Creativitatea individuală și de grup – studii experimentale*, Editura Academiei Române, București.
- [4] RODARI, G., (1983) *Gramatica fanteziei* Editura Univers, București
- [5] ROȘCA, A., (1981) *Creativitatea generală și specifică*, Editura Academiei R.S.R., București
- [6] POPESCU-NEVEANU, P. (1978) *Dicționar de Psihologie*, Editura Albatros, București.
- [7] RUSS, WALKER, S. (1993) *Affect and creativity. The role of affect and play in the creative process*. LAWRENCE ERLBAUM ASSOCIATES, PUBLISHERS (1993) Hillsdale, New Jersey Hove and London.

